

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ
РОБІТ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 073 «МЕНЕДЖМЕНТ» ЗА ОСВІТНЬОЮ
ПРОГРАМОЮ «УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ»
ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МАГІСТР»
УСІХ ФОРМ НАВЧАННЯ**

МАРІУПОЛЬ – 2019

УДК 378.091.658:15.012.8(477)

Д46

Методичні рекомендації щодо виконання та захисту кваліфікаційних робіт студентами спеціальності 073 «Менеджмент» за освітньою програмою «Управління фінансово-економічною безпекою» освітнього ступеня «Магістр» усіх форм навчання / укл. В.Я. Омельченко, Л.В. Семкова – Маріуполь: МДУ, 2019. – 37 с.

Методичні рекомендації щодо виконання та захисту кваліфікаційних робіт студентами спеціальності 073 «Менеджмент» за освітньою програмою «Управління фінансово-економічною безпекою» розроблено відповідно до «Положення про кваліфікаційні роботи в Маріупольському державному університеті», «Положення про організацію освітнього процесу в Маріупольському державному університеті», «Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної Комісії у Маріупольському державному університеті», освітніх програм підготовки здобувачів вищої освіти МДУ, з урахуванням вимог ДСТУ 3008:2015 Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення.

Методичні рекомендації призначені для надання допомоги студентам у виконанні випускної кваліфікаційної роботи магістра згідно з чинними стандартами вищої освіти України, містять основні вимоги до структури і змісту кваліфікаційних робіт, їх оформлення та підготовки до захисту, а також тематику кваліфікаційних робіт, критерії оцінки знань студентами під час захисту кваліфікаційних робіт.

Укладачі: В.Я. Омельченко, д.е.н., професор; Семкова Л.В., к.е.н., доцент

Відповідальний за випуск: Семкова Л.В., к.е.н., доцент

Рецензенти: д.е.н., професор кафедри раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища Черніченко Г.О.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту Маріупольського державного університету
Мацука В.М.

*Затверджено на засіданні кафедри менеджменту
Маріупольського державного університету
(протокол № 9 від «26» лютого 2019 р.)*

*Затверджено Вченою Радою економіко-правового факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 7 від «27» лютого 2019 р.)*

© Омельченко В.Я., Семкова Л.В.

© МДУ, 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Загальні положення.....	4
2. Етапи виконання кваліфікаційної роботи.....	6
3. Основні вимоги до кваліфікаційної роботи.....	9
4. Основні вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи.....	15
5. Захист кваліфікаційної роботи.....	18
ЛІТЕРАТУРА.....	22
ДОДАТКИ.....	23

ВСТУП

Методичні рекомендації щодо виконання та захисту кваліфікаційних робіт студентами спеціальності 073 «Менеджмент» за освітньою програмою «Управління фінансово-економічною безпекою» освітнього ступеня «Магістр» призначені для надання допомоги студентам у виконанні кваліфікаційної роботи згідно до чинних стандартів України і містять основні вимоги, які висуваються до змісту та оформлення кваліфікаційної роботи, організації її виконання, порядку захисту та оцінювання.

Самостійна атестаційна письмова робота, що виконується студентом, є складовою державної атестації, підсумковою кваліфікаційною роботою, яка дає змогу виявити рівень засвоєння ним теоретичних знань та практичної підготовки, здатність до самостійної роботи за обраною спеціалізацією.

Методичні рекомендації містять основні вимоги до структури і змісту кваліфікаційних робіт, їх оформлення та підготовки до захисту, а також тематику кваліфікаційних робіт, критерії оцінки знань студентами під час захисту кваліфікаційних робіт.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Виконання і захист кваліфікаційною роботи поряд із складанням державного іспиту є завершальним етапом навчання у вищому навчальному закладі, формою державної атестації випускників.

Кваліфікаційна робота є кінцевим результатом самостійної індивідуальної навчальної діяльності студента, науковим дослідженням, яке підводить підсумки навчання та проходження науково-дослідної практики.

Кваліфікаційна робота є науковою працею, що завершує підготовку фахівців за спеціальністю 073 Менеджмент. Управління фінансово-економічною безпекою, яка підтверджує придбанні студентами теоретичні знання, практичні навички та вміння у відповідності з профілем підготовки. Наукова праця виступає як кінцевий результат навчання і підтверджує вміння застосовувати студентами теоретичні знання з фундаментальних і прикладних дисциплін, узагальнювати результати проходження науково-дослідної практики на підприємствах будь-якої організаційно-правової форми; у кредитно-фінансових установах; в органах управління, що здійснюють боротьбу з економічною злочинністю; підприємствах, установах та організаціях, у тому числі з охоронним профілем діяльності.

Студент повинен підтвердити рівень загальнотеоретичної і спеціальної підготовки.

Кваліфікаційна робота є випускною роботою, на підставі захисту якої та успішного складання комплексного іспиту зі спеціальності Екзаменаційна комісія (ЕК) вирішує питання про присвоєння її автору кваліфікації і видачу диплома магістра.

Метою наукової праці зі спеціальності 073 Менеджмент. Управління фінансово-економічною безпекою є професійно зріла розробка актуальних питань теорії та практики управління установами, організаціями, корпоративними структурами (підприємствами регіонального управління, кредитно-фінансовими установами, транспортно-логістичними підприємствами, підприємствами соціальної інфраструктури).

Кваліфікаційна робота охоплює проведення досліджень, інтерпретацію та виклад їх результатів; повинна являти собою самостійно виконане і завершене наукове дослідження з елементами новизни і практичного впровадження розроблених пропозицій; має бути перевірена на плагіат.

Кваліфікаційна робота має комплексний характер і пов'язана з використанням набутих студентом знань, умінь і навичок зі спеціальних дисциплін. У більшості випадків кваліфікаційна робота є продовженням та більш поглибленою розробкою теми курсової

роботи студента-випускника. Вона передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, виробничих та інших завдань.

До кваліфікаційних робіт висуваються такі основні вимоги:

- актуальність теми, відповідність її сучасному стану певної галузі науки та перспективам розвитку, практичним завданням відповідної сфери;
- вивчення й критичний аналіз монографічних і періодичних видань з теми;
- вивчення й характеристика історії досліджуваної проблеми та її сучасного стану;
- чітка характеристика предмета, мети й методів дослідження, опис та аналіз проведених автором експериментів;
- узагальнення результатів, їх обґрунтування, висновки та практичні рекомендації.

Таким чином, кваліфікаційна робота повинна бути:

- *реальною* – відображати рішення сучасних проблем, пов'язаних з функціонуванням системи дослідження та її підсистем, мати науково-теоретичне і практичне значення;
- *актуальною* – повинна бути присвячена дослідженням і розробкам, що відносяться до сучасних проблем розвитку відповідної галузі, що мають особливу важливість на сучасному етапі;
- *інформативною* – повною мірою відобразити дослідження, проведене на високому теоретичному і практичному рівнях на основі загальнонаукової та конкретно-наукової методології.

Кваліфікаційна робота магістра спеціальності 073 Менеджмент за освітньою програмою «Управління фінансово-економічною безпекою», як теоретично-прикладне дослідження повинна містити глибоке осмислення актуальної організаційно-управлінської або навчально-методичної проблеми, а також обґрунтований та аргументований проект її практичного розв'язання, виконаний на основі самостійно проведеного аналізу теоретичних джерел та дослідження системи управління фінансово-економічною безпекою на світовому рівні, на рівні держави, регіону, конкретної установи, організації чи підприємства.

Виконання кваліфікаційної роботи магістром спеціальності 073 Менеджмент за освітньою програмою «Управління фінансово-економічною безпекою» має на меті:

- систематизацію, закріплення і поглиблення теоретичних та практичних знань з управління фінансово-економічною безпекою на різних рівнях: світовий, державний, регіональний, рівень конкретної установи, організації чи підприємства і формування навичок застосування цих знань під час вирішення конкретних наукових, організаційних та управлінських задач щодо протидії викликам, небезпекам, загрозам та ризикам;
- розвиток навичок самостійної науково-дослідної роботи в галузі фінансово-економічної безпеки і оволодіння методами наукових досліджень;
- набуття досвіду аналізу отриманих результатів досліджень, формулювання нових висновків і положень та їх прилюдного захисту.

Метою написання кваліфікаційної роботи магістром спеціальності 073 Менеджмент за освітньою програмою «Управління фінансово-економічною безпекою» є демонстрація набутих теоретичних знань та вміння використовувати їх у практичній діяльності при вирішенні конкретних фахових завдань у сфері управління фінансово-економічною безпекою; здатність аналізувати та узагальнювати результати новітніх наукових досліджень у галузі фінансово-економічної безпеки і застосовувати їх для вирішення прикладних проблем.

Основними *завданнями* кваліфікаційної роботи магістра спеціальності 073 Менеджмент за освітньою програмою «Управління фінансово-економічною безпекою» є:

- обґрунтування актуальності проблеми дослідження;
- вивчення науково-теоретичного обґрунтування проблеми з метою поглиблення знань про неї;

- аналіз сучасного стану розгляду та рішення обраної проблеми, діагностика ситуації із застосуванням сучасного інструментарію;
- виявлення базових та похідних причин виникнення певних фінансово-економічних явищ, з'ясування їх впливу на об'єкт і предмет дослідження;
- пошук, аналіз та оцінка нових, альтернативних рішень визначених проблем з урахуванням зарубіжного та державного досвіду, обґрунтування можливостей його застосування в умовах національних особливостей і традицій;
- обґрунтування нових рішень та доведення їх на практиці або методами прогнозування, ситуаційного аналізу чи моделюванням;
- підготовка текстового матеріалу із викладенням здобутих результатів;
- публічний захист кваліфікаційної роботи магістра.

Кваліфікаційна робота є документом, на підставі якого Екзаменаційна комісія визначає рівень теоретичної підготовки випускника, його готовність до самостійної роботи за фахом, приймає рішення про присвоєння відповідної кваліфікації.

Науковими керівниками кваліфікаційних робіт призначаються викладачі університету, які мають науковий ступінь кандидата або доктора наук, вчене звання доцента або професора.

Рецензентами кваліфікаційних робіт призначаються науково-педагогічні працівники інших університетів та висококваліфіковані фахівці виробництва (відповідно галузі обраної теми).

Відповідальність за матеріал, викладений у кваліфікаційній роботі студента-випускника, порядок використання фактичного матеріалу та іншої інформації під час його виконання, обґрунтованість й достовірність висновків, положень несе студент і науковий керівник роботи. У випускній кваліфікаційній роботі не допускається запозичення (плагіат) матеріалу без посилання на автора та джерело інформації.

Кваліфікаційна робота виконується *державною мовою*. Написання та захист кваліфікаційної роботи іноземною мовою можливе за поданням декана факультету та погодженням ректора.

Кваліфікаційна робота виконується відповідно до Плану виконання кваліфікаційної роботи, що складається випусковою кафедрою і затверджується завідувачем кафедри.

У період написання випускних кваліфікаційних робіт питання щодо стану їх підготовки студентами та дотримання ними графіка виконання відповідних етапів дослідження систематично заслуховуються на засіданнях випускових кафедр (з відображенням у відповідних протоколах).

У випадку недотримання встановлених вимог, науковий керівник не пізніше 30 днів до засідання Екзаменаційної комісії (далі – ЕК) із захисту кваліфікаційної роботи надає інформацію щодо стану (відсотка) її виконання до деканату.

Зброшурована у твердій палітурці кваліфікаційна робота за 2 тижні до дати захисту подається на підпис завідувачу випускової кафедри та рецензування.

2. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота виконується на основі поглибленого вивчення чинного законодавства України з питань діяльності організацій, спеціальної вітчизняної та зарубіжної літератури, передового досвіду з проблеми, яка вивчається, а також результатів проведених студентом власних досліджень реального об'єкта.

Виконання кваліфікаційної роботи містить такі етапи:

- вибір теми роботи та обґрунтування її актуальності;
- визначення напрямів дослідження;
- складання та затвердження плану виконання кваліфікаційної роботи;

- постановка мети та конкретних завдань дослідження;
- обговорення окремих частин та роботи в цілому з науковим керівником, заслуховування виконання плану роботи на засіданні кафедри;
- оформлення роботи;
- доповідь про результати дослідження (попередній захист) на засіданні кафедри, надання висновку кафедри про допуск (недопуск) до захисту, підготовка рецензії;
- підготовка до захисту: написання доповіді, підготовка ілюстративного (презентаційного) матеріалу (схеми, графіки, діаграми, таблиці, якщо це потрібно).
- захист кваліфікаційної роботи у ЕК.

Зазначені етапи є приблизними та не вказують на обов'язковий порядок їх виконання, тому деякі частини роботи можуть виконуватися одночасно.

До виконання кваліфікаційної роботи допускаються студенти, які успішно склали заліково-екзаменаційну сесію, завершили науково-дослідну практику та захистили звіт.

Кожному студенту кафедра призначає наукового керівника, який надає науково-методичну допомогу студенту в його самостійній роботі над кваліфікаційною роботою. Науковий керівник провадить індивідуальне консультування студента, допомагає йому скласти план кваліфікаційної роботи, індивідуальне завдання до практики, а також контролює дотримання графіку виконання, перевіряє частини роботи і завершений рукопис, готує студента до захисту.

Науковими керівниками призначаються провідні викладачі і науковці кафедри, а також спеціалісти установ і підприємств, що працюють за профілем кваліфікаційної роботи і мають відповідний науковий ступінь.

Розподіл кваліфікаційних робіт, які мають виконуватися студентами, відбувається за принципом наступництва наукового керівництва студентською науковою роботою на попередніх курсах навчання, а також з урахуванням наукових інтересів, які виявлені студентом у цей період.

Тема випускної кваліфікаційної роботи відображає основну ідею, завдання, положення, які необхідно дослідити. Одним із критеріїв вибору теми є її актуальність щодо сучасних тенденцій розвитку науки і практики. Теми кваліфікаційних робіт формуються відповідно до профілю випускової кафедри та сучасних досягнень у відповідній предметній галузі або суміжних сферах науки й техніки. Рекомендована тематика кваліфікаційних робіт для студентів ОС «Магістр» спеціальності 073 Менеджмент, за освітньою програмою «Управління фінансово-економічною безпекою» розроблена кафедрою менеджменту і наведена у Додатку А.

Теми кваліфікаційних робіт обираються студентами на основі розробленого і затвердженого випусковими кафедрами переліку тем, а також з урахуванням власних наукових інтересів. Студент також може сам запропонувати тему кваліфікаційної роботи, достатньо аргументовано обґрунтувавши доцільність її розробки.

Теми кваліфікаційних робіт у поточному навчальному році не можуть дублювати теми за попередні 5 років. Тематика кваліфікаційних робіт розробляється згідно з вимогами кваліфікаційної характеристики фахівців та, за поданням керівника освітньо-професійної програми, затверджується на засіданні випускової кафедри / кафедр до початку навчання студентів.

Тематика кваліфікаційних робіт щорічно оновлюється і корегується з урахуванням новацій у законодавстві, науково-дослідницькій роботі, побажань організацій і установ замовників випускників, а також рекомендацій ЕК.

Закріплення теми кваліфікаційної роботи, призначення наукового керівника, консультантів (у разі потреби) затверджується наказом ректора за поданням декана та завідувача випускової кафедри до 1 листопада першого року навчання студентів ступеня «магістр».

Внесення змін та уточнень до тем кваліфікаційних робіт можливе, як виняток, не пізніше першого тижня від початку проходження студентами науково-дослідної практики.

Зміни здійснюються за наказом ректора, проект якого вносить декан факультету на підставі службової записки завідувача кафедри за обґрунтованою заявою студента, погодженою з науковим керівником та керівником освітньо-професійної програми.

Кваліфікаційна робота може виконуватися за тематикою, яку замовляють державні установи, підприємства та організації. Рекомендовано також передбачити теми кваліфікаційних робіт, які у майбутньому можуть трансформуватися у теми дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Назва теми повинна бути чіткою, лаконічною та не містити неоднозначного тлумачення. У темі зазначається об'єкт, який досліджується, або за матеріалами якого виконується робота.

Після остаточного узгодження теми кваліфікаційної роботи з науковим керівником студент подає заяву на ім'я завідувача кафедри, в якій зазначає назву теми, наукового керівника та консультанта (у разі потреби) (зразок заяви наведено у Додатку Б).

Список студентів, перелік їх тем та наукових керівників кожного фіксуються наказом по ВНЗ.

Протягом місяця після затвердження теми кваліфікаційної роботи розробляється та узгоджується з науковим керівником та (або) консультантом (за потреби) План виконання кваліфікаційної роботи, який затверджується завідувачем випускової кафедри. План може корегуватися, про що робляться відповідні записи у затверженому варіанті.

Перед початком науково-дослідної практики оформлюється спеціальний бланк, в якому зазначаються реквізити автора, фіксуються тема і зміст, календарний план виконання, а також термін подання готової роботи на кафедру.

План виконання кваліфікаційної роботи (додаток Г), підписаний науковим керівником і студентом, затверджений завідувачем кафедри, при оформленні кваліфікаційної роботи слід розмістити після титульної сторінки.

Порушення студентом календарного плану виконання фіксується науковим керівником, який інформує завідувача кафедри. Кваліфікаційна робота має виконуватися студентом у повній відповідності до затверджених календарного плану. У випадках відставання від графіка студент зобов'язаний надати пояснення своєму науковому керівнику або завідувачу кафедри.

На період виконання кваліфікаційних робіт на кафедрі складається графік консультацій наукових керівників, згідно з яким забезпечується систематична співпраця студента і наукового керівника над кваліфікаційною роботою. Систематичні консультації допомагають студенту у виборі методів дослідження, контролі дотримання вимог до змісту і оформлення кваліфікаційної роботи, своєчасному усуненні відхилень. Оперативне і уважне виконання рекомендацій керівника сприяє своєчасному поданню кваліфікаційної роботи, є запорукою успішного захисту.

У відповідності до календарних етапів студент має подавати роботу частинами на перегляд, а у встановлений графіком кінцевий термін подати завершену кваліфікаційну роботу на перевірку науковому керівникові. У випадку недотримання встановлених вимог, науковий керівник не пізніше 30 днів до засідання Екзаменаційної комісії із захисту кваліфікаційної роботи надає інформацію щодо стану (відсотка) її виконання до деканату.

Зброшурована у твердій палітурці кваліфікаційна робота за 2 тижні до дати захисту подається на підпис завідувачу випускової кафедри та рецензування.

Важливим є дотримання основних вимог щодо наукового рівня кваліфікаційної роботи, її змісту, структури, форми викладення матеріалу, а також оформлення.

3. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У кваліфікаційній роботі необхідно стисло, логічно та аргументовано представляти зміст і результати досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології. Вона повинна мати обсяг 80-100 сторінок основного тексту.

Кваліфікаційна робота, як правило, складається зі:

- вступу,
- основної частини, поділеної на розділи та підрозділи,
- висновків,
- списку використаних джерел,
- додатків (якщо вони потрібні).

Незалежно від обраної теми, структура кваліфікаційної роботи має бути такою:

- титульний аркуш (Додаток В);
- план виконання кваліфікаційної роботи (Додаток Г);
- зміст (Додаток Д);
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- вступ;
- основна частина, яка складається з трьох розділів. Розділи у свою чергу поділяються, як правило, на підрозділи, що розкривають теоретичні та практичні аспекти означеної в роботі проблеми. Кожен розділ може складатися з 2-3 підрозділів. Після кожного розділу мають бути сформульовані висновки;
- загальні висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

Титульний аркуш кваліфікаційної роботи містить:

- найменування вищого навчального закладу, факультету та випускової кафедри;
- прізвище, ім'я, по батькові автора;
- тема роботи;
- шифр і найменування спеціальності;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника і (чи) консультанта, рецензента;
- місто і рік (Додаток В).

Зміст кваліфікаційної роботи визначається її темою і відбивається у плані, розробленому за допомогою наукового керівника. Відповідно до передбачуваної теми студент самостійно або за рекомендацією керівника добирає літературні джерела (книги, брошури, статті та ін.) й відповідні нормативні документи і складає проект плану, який обговорює з керівником.

Він має бути складним і містити: вступну частину; три розділи, кожен з яких має містити не менш як два параграфи; висновки та пропозиції; список використаних джерел та додатки. Зміст подають на початку роботи. Він містить найменування і номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів і пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема вступу, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел тощо. Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки в тексті. Приклад змісту наведено у Додатку Д.

Перелік умовних позначень, символів, скорочень і термінів.

Якщо в науковій роботі вжита специфічна термінологія, а також використані маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то їхній перелік може бути представлений у роботі у вигляді окремого списку, що розміщують перед вступом.

Перелік необхідно друкувати двома колонками, у яких ліворуч приводять, наприклад, скорочення, праворуч – детальну розшифровку скорочень.

Якщо в науковій роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення тощо повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їхню розшифровку приводять у тексті при першому згадуванні.

У **вступі** розкривається сутність і стан розробки наукової проблеми, до якої звертається студент, формулюються мета та завдання дослідження, здійснюється обґрунтування необхідності подальших розвідок, аналізується джерельна база.

Обсяг вступу кваліфікаційної роботи – 4-6 сторінок (5% від загального обсягу роботи).

Він повинен мати певну структуру, обумовлену науковою логікою:

- актуальність теми;
- визначення об'єкту та предмету дослідження;
- ступінь її вивченості в спеціальній науковій літературі;
- визначення мети та завдань дослідження;
- огляд джерельної бази дослідження;
- характеристика методології дослідження;
- практичне значення отриманих результатів, їх апробація, публікації тощо.

Обґрунтування актуальності роботи – обов'язкова вимога до будь-якої кваліфікаційної роботи. Висвітлення актуальності повинно бути небагатослівним. Достатньо в межах однієї сторінки показати теоретичне і практичне значення розробки теми дослідження.

Об'єкт дослідження – це явище, процес або суспільні відносини, які зумовлюють проблему і обрані автором для вивчення, **наприклад:**

- «організація системи фінансово-економічної безпеки держави (регіону, підприємства (установи, організації))»;
- «механізми управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства (організації, установи))»;
- «планування діяльності системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства»;
- «інноваційні технології забезпечення фінансово-економічної безпеки»;
- інше.

Предмет дослідження міститься у межах об'єкта. Він лише вказує на суттєві зв'язки та відносини, властивості, аспекти, функції, які є визначальними для даного дослідження. Предмет визначає тему дослідження, також він віддзеркалюється у самій назві роботи, **наприклад:**

- «сукупність організаційних, управлінських і економічних відношень виникаючих в умовах взаємодії і співпраці при забезпеченні фінансово-економічної безпеки»;
- «основні компоненти механізму управління системою фінансово-економічної безпеки та організація їх взаємодії»;
- «реальні та потенційні, зовнішні та внутрішні загрози фінансово-економічної безпеки держави (регіону, підприємства (установи, організації))»;
- «організація впровадження інноваційних технологій забезпечення фінансово-економічної безпеки»;
- «правові норми регламентуючі організацію діяльності системи фінансово-економічної безпеки підприємства (установи, організації))».

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. *Таким чином, необхідно пам'ятати, що об'єкт – поняття більш широке, ніж предмет.*

Для того, щоб проаналізувати стан дослідження з обраної теми, складається короткий огляд літератури, завдяки якому робиться висновок, що обрана тема потребує подальшої розробки.

Мета повинна відображати кінцеві прогнозовані результати дослідження. Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також його кінцевим результатом і шляхами його досягнення, *наприклад*:

- «розробка економіко-математичних моделей забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства»;
- «розробка механізму підвищення рівня економічної безпеки зовнішньоекономічних зв'язків на регіональному рівні»;
- «дослідити дію певних чинників на стан фінансово-економічної безпеки ...»;
- «довести ефективність певної організації системи забезпечення фінансово-економічної безпеки ...»;
- «розробити рекомендації ...»;
- «виявити небезпеки, загрози та ризики ...».

Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Об'єкт, предмет і мета повинні бути логічно взаємоузгоджені і пов'язані між собою і темою кваліфікаційної роботи.

Для досягнення поставленої мети дослідження студент визначає послідовне виконання відповідних *завдань*. Мета роботи конкретизується через низку відповідних *завдань*: вивчити, описати, встановити, вдосконалити, розвинути, обґрунтувати, розробити тощо.

Завдання повинні формулюватися точно і конкретно, оскільки їх вирішення повинно скласти зміст розділів кваліфікаційної роботи.

Завдання наукового дослідження можна підрозділити на:

- аналітичні (проведення аналізу проблеми, відомих шляхів її розв'язання, специфіки об'єкта і предмета дослідження і т.д.);
- методологічні (синтез теоретичного, науково-обґрунтованого підходу до дозволу проблемної ситуації, вираженого у виді авторського методу, методики, алгоритму, підходу або концепції, чи обґрунтування вибору запозиченої методології);
- прикладні (розробка моделей і модельних комплексів, методів аналізу і прийняття рішень, інструментів, методичних і практичних підходів до синтезу систем управління й управлінських рішень);
- організаційні (аналіз специфіки реального об'єкта і науково обґрунтованих рекомендацій з його модифікації з метою вирішення проблемної ситуації, наприклад, розробка організаційних схем процесів, організаційних структур управління, блок-схем інформаційного забезпечення і т.п.);
- практичні (проведення аналізу запропонованих прикладних конструкцій і інструментів, здійснення практичних розрахунків і емпіричних досліджень, опис упровадження результатів і т.д.);
- аналіз ефективності впровадження (можливого впровадження) результатів дослідження (аналіз корисності і ступені впровадження результатів кваліфікаційної роботи, огляд шляхів і алгоритмів застосування основних положень роботи, розрахунок і оцінка теоретичного і (чи) практичного ефекту від впровадження).

Важливим етапом дослідження є вибір *методів дослідження*. Вони використовуються як інструмент, завдяки якому досягається обрана мета у роботі.

Студент при написанні кваліфікаційної роботи повинен вибирати та використовувати ті методи, за допомогою яких можлива реалізація поставлених у дослідженні завдань.

Наукова новизна отриманих результатів. У вступі приводиться коротка анотація нових наукових положень чи рішень, запропонованих студентом особисто. Необхідно показати відмінність отриманих результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (уперше розроблений, запропонований, синтезований), удосконалений (модифікований), одержав подальший розвиток).

Практичне значення отриманих результатів. Подаються відомості про практичне застосування одержаних результатів дослідження або рекомендації щодо їх використання.

Особистий внесок автора. У випадку використання у кваліфікаційній роботі ідей чи розробок, що належать співавторам, разом з якими були написані наукові праці, підготовлені доповіді і виконані спільні дослідження, студент повинен відзначити цей факт у магістерській роботі з обов'язковою вказівкою конкретного особистого внеску.

Апробація результатів роботи. Зазначається, на яких конференціях, семінарах, тощо, доповідалися результати дослідження.

Публікації. Наявність публікацій, що є підтвердженням апробації результатів наукового дослідження є обов'язковою умовою допуску до захисту кваліфікаційної роботи. Зазначається кількість статей у наукових журналах, збірниках наукових праць, матеріалах і тезах конференцій опубліковані результати кваліфікаційної роботи.

Основна частина повинна відповідати наступним вимогам:

- в основній частині, поділеній на окремі розділи, розкривається зміст теми дослідження. У кожному розділі повинна бути завершеність змісту, головна ідея, а також тези, підтверджені посиланнями на джерела, думки різних авторів, результати анкетування, експерименту, аналітичних даних, практичного досвіду тощо;
- думки мають бути пов'язані між собою логічно, увесь текст має бути підпорядкований одній головній ідеї;
- кожний висновок повинен логічно підкріплювати попередній, інакше текст втратить свою єдність. До кожного розділу роботи необхідно зробити висновки, а по закінченні роботи формулюються загальні висновки до всієї роботи в цілому;
- основна частина кваліфікаційної роботи складається, як правило, з 2-3 розділів.

Зміст розділів повинен відповідати темі кваліфікаційної роботи та повністю її розкривати.

Назва розділів не повинна співпадати з назвою всієї роботи. Матеріал у розділах повинен викладатись логічно, лаконічно та аргументовано та відповідати вимогам, які пред'являються до кваліфікаційних робіт.

Перший розділ, теоретичний, містить декілька параграфів. Теоретичне обґрунтування має визначати роль і місце досліджуваних явищ та процесів у діяльності предмету дослідження. У цьому розділі обґрунтовується теоретична база обраної проблеми, дається огляд літературних джерел, нових розробок, опублікованих статистичних даних із посиланням на джерела, іншої інформації, пов'язаної з темою. На основі вивчення наукової, навчально-методичної літератури розкриваються підходи різних авторів до розв'язання проблеми, показується, у чому полягає подібність, а у чому - відмінність їх поглядів, а також обґрунтовуються власні погляди на проблему.

У цьому розділі подається оцінка діючих законів, постанов, указів та інших офіційно-розпорядчих документів, нормативної та довідкової бази за досліджуваною проблемою. Розкривається власне розуміння цієї бази, обґрунтовуються необхідність, доцільність окремих документів.

Теоретичне обґрунтування, суть, значення, класифікаційні характеристики, історія та сучасні тенденції предмету дослідження, методичні підходи повинні мати певні елементи полемічності, стверджені власної позиції щодо обраних методів дослідження, що дає змогу перейти в наступному розділі до конкретного аналітичного дослідження.

Бажано ілюструвати текст графічними матеріалами і схемами, графіками, діаграмами тощо. Обсяг першого розділу не повинен перевищувати 25% загального обсягу кваліфікаційної роботи.

Аналітичний другий розділ (2-3 параграфи), забезпечуючи логічну послідовність дослідження, має стати перехідним до наступного, третього розділу і поєднати набуті теоретичні знання та вміння використовувати обрані методи і певний методичний інструментарій.

Характеристика ... (предмет дослідження) на... (об'єкт дослідження).

Сучасний стан ..... (предмет дослідження) на ..... (об'єкт дослідження).

Дослідження..... (предмету) на..... (об'єкт дослідження).

Опис, характеристика сучасного стану досліджуваної теми на об'єкті дослідження, діагностування діяльності підприємства щодо обраного напрямку дослідження, ґрунтовний аналіз із використанням накопиченого фактичного матеріалу та із залученням усіх теоретичних знань, певного методичного інструментарію.

Аналіз обов'язково повинен кореспондуватися з методологічним матеріалом, розкритим у попередньому розділі. Усі аналітичні розрахунки, таблиці, графіки, діаграми мають супроводжуватися тлумаченням та висновками, які дозволяють визначити сутність управлінських процесів, що спостерігаються, їх особливості, тенденції, створити базу для виявлення невикористаних резервів.

Аналіз проблеми повинен здійснюватися з урахуванням чинників позитивної та негативної дій. Якщо можливо, текст слід ілюструвати реальними документами (що наводяться в додатках), які обов'язково супроводжувати стислим коментарем.

Якщо предметом дослідження кваліфікаційної роботи є підприємство (організація), то для виконання другого розділу студент має зібрати фактичні дані під час виробничої практики. Джерелом інформації є планові і фактичні показники господарської діяльності, статистична та бухгалтерська звітність, накази, розпорядження, результати спостережень, опитувань і обстежень та інших методів збирання первинної інформації, які використовує студент під час виробничої практики.

Особливе значення має правильне узагальнення накопиченого фактичного матеріалу, групування та обробка даних, на основі яких провадиться кваліфікований аналіз, обґрунтовуються пропозиції.

Статистичні дані, які студент використовує у кваліфікаційній роботі для аналізу та пропозицій, повинні бути представлені на кінець попереднього звітного року або у вигляді плану на поточний рік. Висловлення результатів роботи на підставі застарілих статистичних даних попередніх років вважається недоцільним.

З метою підтримки набутих навичок роботи на ПЕОМ і умінь з алгоритмізації та складання програм кожен студент у кваліфікаційній роботі повинен використати комп'ютер.

Не можна обмежитися використанням стандартної програми для аналізу динаміки основних економічних та фінансових показників під час стислої характеристики об'єкта дослідження або використати тільки програму-редактор для друку і оформлення тексту та ілюстрацій. Потрібні використання адаптованої автором стандартної програми або розробка власної програми для спрощення трудомістких розрахунків у аналітичному чи рекомендаційному розділі.

Під час опису цього етапу роботи слід зазначити:

- поставлену задачу;
- програму, за якою вона буде вирішуватися;
- базу даних (бажано у додатку навести реальні документи, які є джерелами первинної інформації : баланс, інші форми звітності);
- формули розрахунку;
- блок-схему алгоритму розв'язання задачі;
- результат – у формі підсумкової таблиці, діаграм, графіків тощо;
- аналітичний опис результату.

Використання ЕОМ слід обов'язково зазначити у назві відповідного пункту плану: «.....із застосуванням ЕОМ».

Обсяг другого розділу - у межах 30-35% загального обсягу кваліфікаційної роботи.

Завданням *третього, рекомендаційного розділу* є розробка конкретних рекомендацій, пропозицій, моделей управління параметрами розвитку та діяльності організації на базі основних теоретичних положень, методичних підходів, методичного інструментарію, що викладені у першому розділі, а також висновків проведеного у другому розділі дослідження.

Удосконалення ....(предмет дослідження) на ....(об'єкт дослідження).

Шляхи вдосконалення ....(предмет дослідження) на ....(об'єкт дослідження).

У цій частині наводяться обґрунтування заходів щодо поліпшення діяльності об'єкта.

Система заходів логічно впливає з теоретичної та аналітичної частин і спрямована на подолання суперечностей між реальним і бажаним станами об'єкта з урахуванням індивідуальних завдань, тобто конкретні заходи (пропозиції, рекомендації тощо) студента-випускника повинні спрямовуватися на забезпечення показників економічного зростання.

Детальні пропозиції щодо вдосконалення діяльності організації мають відповідати напряму дослідження: кожна з розгорнутим обґрунтуванням, у зв'язку і як наслідок висновків з аналізу, який проведено у другому розділі, відштовхуючись від виявлених відхилень, проблем та недоліків. Запропоновані удосконалення та інновації мають містити розрахунково-кількісне обґрунтування.

Пропозиції студента щодо науково-практичного вирішення досліджуваної теми повинні відповідати критеріям оптимальності, цільової ефективності та практичної втіленості.

У розрахунках для обґрунтування пропозицій є можливим використання ПЕОМ.

Обсяг третього розділу може становити до 30% загального обсягу кваліфікаційної роботи.

Висновки і пропозиції, що наводяться в окремому розділі кваліфікаційної роботи, є стислим викладенням підсумків проведеного дослідження. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням.

Також рекомендовано формулювати висновки до кожного розділу кваліфікаційної роботи.

У висновках необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми практичного характеру, а також конкретні рекомендації та пропозиції щодо їх усунення.

У висновках потрібно наголосити на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів дослідження, викласти рекомендації з вирішення проблеми, скласти пропозиції щодо вдосконалення підходу до проблеми, яка досліджується.

Загальні висновки. Логічним завершенням кваліфікаційної роботи є загальні висновки. Головна їх мета – підсумки проведеної роботи. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням.

У висновках необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми практичного характеру, а також конкретні рекомендації та пропозиції щодо їх усунення.

У висновках потрібно наголосити на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів дослідження, викласти рекомендації з вирішення проблеми, скласти пропозиції щодо вдосконалення підходу до проблеми, яка досліджується.

У стислій формі, в логічній послідовності викладаються зроблені автором узагальнення – висновки конкретного характеру, які повинні бути покладені в основу доповіді при захисті кваліфікаційної роботи перед ЕК. Крім того, висновки не повинні носити характер анотацій. Кваліфікаційна робота, окрім загальних висновків, повинна містити пропозиції теоретичного і практичного характеру.

Крім пропозицій, у кваліфікаційній роботі на основі висновків, зроблених за результатами якісного або кількісного аналізу, повинно бути зроблено підтвердження або спростування гіпотези (гіпотез), висунутих у ній (за наявності).

Основна вимога до заключної частини – не повторювати змісту вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених по розділах. Обсяг висновків, як правило, складає 3-4 сторінки.

4. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Мова кваліфікаційної роботи – державна, стиль – науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок, послідовність – логічна. Пряме переписування у роботі матеріалів із літературних джерел є неприпустимим.

Кваліфікаційна робота повинна бути набрана на комп'ютері. Робота друкується на одному боці білого паперу формату А4 (210x297 мм).

Обсяг основного тексту кваліфікаційної роботи повинен становити 80-100 сторінок.

Шрифт друку повинен бути чітким, стрічка – чорного кольору середньої жирності. Ілюстрації мають бути чорно-білого кольору.

Друкування тексту – за допомогою комп'ютера здійснюється через 1,5 міжрядкових інтервали, 14 кегль, шрифт Times New Roman.

Поля: ліве – 30 мм; праве – 15 мм; верхнє та нижнє – 20 мм.

Допускається розміщувати таблиці та інші ілюстративні матеріали на аркушах формату А3 (не більше за 40 рядків на сторінку).

Вписувати у друкований текст кваліфікаційної роботи окремі іншомовні слова, формули, умовні позначення можна чорнилом, тушшю, пастою лише чорного кольору. При цьому щільність вписаного тексту має бути наближеною до щільності основного тексту.

Роздруковані на ЕОМ програмні документи мають відповідати формату А4, включатися до загальної нумерації сторінок кваліфікаційної і розміщуватися, як правило, у додатках.

Титульна сторінка містить найменування вищого навчального закладу, прізвище, ім'я та по-батькові й інші відомості про автора, тему кваліфікаційної роботи з посиланням на об'єкт дослідження, прізвище, вчене звання (посаду) наукового керівника; місто і рік (додаток В).

Зміст містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів та параграфів роботи. Зміст має включати усі заголовки, які є в роботі, починаючи зі вступу і закінчуючи додатками (додаток Д).

Текст основної частини роботи поділяється на розділи і параграфи згідно з планом, затвердженим у завданні на виконання кваліфікаційної роботи.

Заголовки розділів пишуть по центру, симетрично тексту великими літерами. Заголовки підрозділів – з абзацного відступу малими літерами (крім першої). Переноси слів у заголовках не допускаються. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з 2-х або більше речень, їх відділяють крапкою.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом має дорівнювати 3-4 інтервалам основного тексту. Заголовки підкреслювати не рекомендується.

Кожну структурну частину кваліфікаційної роботи слід починати з нового аркуша (сторінки). Підрозділи починають з відступом від попереднього тексту на 1 інтервал на тій самій сторінці.

Нумерація. Сторінки кваліфікаційної роботи нумерують арабськими цифрами, але на титульному аркуші, на аркуші зі змістом роботи, на Плані виконання кваліфікаційної роботи, на додатках номери не ставляться. Нумерація сторінок починається зі сторінки, на якій розміщується ВСТУП. На сторінках номер ставлять у правому верхньому куті.

ЗМІСТ, ВСТУП, ВИСНОВКИ та ПРОПОЗИЦІЇ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ не нумерують як розділи.

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, далі з нового рядка друкують заголовок розділу великими літерами.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу, використовуючи номер розділу і порядковий номер підрозділу, між якими ставиться крапка: наприклад, «1.3» (третій підрозділ першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Ілюстрації, таблиці, графіки. Зміст ілюстрацій має доповнювати текст роботи, поглиблювати розкриття суті явища, наочно ілюструвати думки автора, і тому в тексті на кожну з них повинно бути посилання з коментарем.

Ілюстрації (схеми, графіки, діаграми) і таблиці необхідно представляти в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, чи на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, що розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, представлених у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка.

Наприклад: «Рис. 1.2.» (другий рисунок першого розділу).

Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в роботі представлена одна ілюстрація, то її нумерують за загальними правилами.

Цифровий матеріал, як правило, має оформлятися у вигляді таблиці. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту.

Вони нумеруються послідовно (за винятком таблиць, представлених у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із вказівкою її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка.

Наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу), нижче розміщується назва таблиці.

Якщо в роботі одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

При переносі частини таблиці на іншу сторінку слово «Таблиця» та її номер вказують один раз праворуч над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці.

Наприклад: «Продовження табл. 1.2».

У таблицях слід обов'язково зазначати одиницю виміру. Якщо всі одиниці виміру є однакові для всіх показників таблиці, вони наводяться у заголовку. Одиниці виміру мають наводитися у відповідності до стандартів. Числові величини у таблиці повинні мати однакову кількість десяткових знаків. Заголовки колонок таблиць починаються з великої літери.

Заголовки граф починаються з великих літер, підзаголовки - з малих, якщо складають одне речення із заголовком, і з великих – якщо вони є самостійними.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті таким чином, щоб її можна було читати без обертання тексту або з обертанням за годинниковою стрілкою.

Формули в роботі (якщо їх більше однієї) нумерують у рамках розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номера формул пишуть біля правого краю листа на рівні відповідної формули в круглих дужках.

Наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

Пояснення значень символів, числових коефіцієнтів у формулах треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані в формулі, і кожне – з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Рівняння і формули треба виділяти з тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишати не менш як один вільний рядок. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (x) і ділення (:).

Примітки до тексту і таблиць, у яких указують довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

1....

2....

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

Загальні правила посилання. При написанні кваліфікаційної роботи студент повинен обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали чи окремі результати. Використовуючи в кваліфікаційній роботі ідеї і розробки, що належать також і співавтору, разом з яким були написані наукові праці, підготовлені доповіді і виконані спільні дослідження, студент повинен відзначити цей факт у своїй роботі. У випадку виявлення факту плагіату, тобто використання запозиченого матеріалу як новизни свого дослідження, кваліфікаційна робота знімається з розгляду без права її повторного захисту.

Посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг.

Для підтвердження власних аргументів, посилання на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити *цитати*. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул.

Посилання в тексті кваліфікаційної роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «...у працях [1-7]...».

Якщо в тексті роботи необхідно зробити посилання на складову частину або на конкретні сторінки відповідного джерела, можна наводити посилання у виносках, при цьому номер посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань.

Приклад:

Цитата в тексті: «... У сучасних умовах стрімкого розвитку нових технологій саме інвестиції виступають найважливішим засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень в економіці [26, с. 99]».

Відповідний опис у переліку посилань:

26. Дергачова В.В. Шляхи підвищення впливу іноземних інвестицій на конкурентоспроможність українських підприємств. *Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект*. Донецьк: Донеччина, 2001. С. 98-102.

Посилання на ілюстрації до кваліфікаційної роботи оформлюють порядковим номером ілюстрації: наприклад, «рис. 2.3»; на формули – порядковим номером формули: наприклад, «у формулі (3.1)». Посилання у тексті на таблиці пишуть скорочено: наприклад, «у табл. 1.2». У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вживати скорочене слово «дивись»: наприклад, «див. табл. 1.2».

Список використаних джерел оформлюється одним із таких способів:

- у порядку появи посилань у тексті;
- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;
- у хронологічному порядку.

Бібліографічний опис списку використаних джерел оформлюється з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Біографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків.

Відомості про включені до списку джерела слід подавати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць (див. додаток З).

Додатки до кваліфікаційної роботи мають містити інформаційні матеріали, що становлять базу аналітичних досліджень згідно з обраною темою. Крім того, у додатки доцільно включати допоміжний матеріал, потрібний для повноти сприйняття кваліфікаційної роботи:

- реальні документи підприємства;
- рекламні матеріали;
- проміжні математичні доведення, формули, розрахунки;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- інструкції, методики, опис алгоритмів і програм вирішення задач на ЕОМ, що розроблені в процесі виконання кваліфікаційної роботи;
- ілюстрації допоміжного характеру.

При оформленні додатків окремою частиною на титульному аркуші під назвою кваліфікаційної роботи друкують великими літерами слово «ДОДАТКИ».

Додатки оформлюються як продовження кваліфікаційної роботи і розміщуються в порядку посилань у тексті кваліфікаційної роботи.

Додаток повинен мати заголовок, написаний або надрукований малими літерами з першої великої літери симетрично до тексту сторінки.

У верхньому правому куті сторінки над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і поряд – велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б і т. д. Єдиний додаток позначається як додаток А.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад: «А.2» – другий розділ додатка А; «В.3.1» – перший підрозділ третього розділу додатка В.

Ілюстрації, таблиці і формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: «рис. Д.1.2» – другий рисунок першого розділу додатка Д; «формула (А.1)» – перша формула додатка А.

До додатків доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повного сприйняття кваліфікаційної роботи:

- зразки анкет, опитувальних листів та ін.;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- ілюстрації допоміжного характеру;
- інструкції та методики, розроблені в процесі виконання роботи та інше.

5. ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

З метою визначення якості та ступеня готовності до захисту кваліфікаційної роботи випускова кафедра організовує попередній захист з обов'язковою презентацією студентом основних положень дослідження.

До захисту кваліфікаційної роботи допускаються студенти, які виконали навчальний план, успішно пройшли попередній захист кваліфікаційної роботи. Попередній захист проводиться, у відповідності до календарного плану підготовки кваліфікаційної роботи.

Процес підготовки кваліфікаційної роботи систематично контролює науковий керівник, виконання завдань кваліфікаційної роботи заслуховуються на засіданнях кафедри (1 раз на семестр).

Науковий керівник перевіряє на відповідність встановленим вимогам оформлення кваліфікаційної роботи та надає відгук а завершену кваліфікаційну роботу (Додаток Е), в якому зазначається:

- актуальність дослідження;
- обґрунтування використаних методів дослідження;
- рівень використання набутих у процесі навчання теоретичних знань при виконанні дослідження;
- вміння самостійно вирішувати наукові та практичні проблеми; логічно, послідовно, аргументовано викладати матеріал і робити висновки;
- повнота розкриття теми;
- недоліки роботи та зауваження;
- рекомендація до захисту.

Робота передається на зовнішнє рецензування.

Кваліфікаційна робота обов'язково повинна мати рецензію, тобто відзив керівника організації, яка слугувала об'єктом дослідження, завірений печаткою. Рецензентами випускових кваліфікаційних робіт призначають науково-педагогічних працівників інших університетів та висококваліфікованих фахівців виробництва. Склад рецензентів затверджується наказом ректора університету за поданням завідувачів кафедр до 30 вересня другого року навчання студентів ступеня «Магістр».

Рецензія має свідчити про достовірність наведеної в роботі інформації, правдивість фактичних даних. Бажано, щоб у ньому були підтверджені актуальність теми для підприємства, самостійність автора дослідження, практична значущість аналітичного розділу та можливості і перспективи впровадження запропонованих рекомендацій.

Зовнішня рецензія (Додаток Ж) повинна бути завірена в установленому порядку. Вона подається у письмовому вигляді і має містити такі складові:

- висновки щодо актуальності обраної теми, практичної значущості виконаної кваліфікаційної роботи;
- характеристику повноти завдання щодо розкриття теми кваліфікаційної роботи, відповідності змісту роботи до завдання;
- висновки щодо використання в роботі сучасних методів дослідження, методичних підходів до вдосконалення діяльності підприємства згідно з напрямком теми кваліфікаційної роботи;
- оцінку конкретних пропозицій, рекомендацій щодо вдосконалення управління певними аспектами діяльності, підвищення його ефективності;
- оцінку загальних вражень від кваліфікаційної роботи (оформлення, стиль і грамотність викладення тощо);
- інші питання на розсуд рецензента;
- висновок рецензента про відповідність якості виконаної кваліфікаційної роботи вимогам до таких робіт, про можливість допущення її до захисту і, за бажанням, може бути висловлено зауваження та думку про оцінку роботи за прийнятою шкалою оцінювання знань.

Рецензент має підписатися із зазначенням свого прізвища, ім'я та по батькові, місця роботи і посади, яку займає, і завіривши підпис. Для підготовки студента до пояснень у зв'язку з можливими зауваженнями рецензента йому надається можливість ознайомитися з рецензією до захисту роботи на засіданні ЕК.

Негативний письмовий відгук наукового керівника або негативна рецензія щодо змісту кваліфікаційної роботи та отриманих результатів дослідження не є підставою недопущення до захисту.

Відповідно оформлена кваліфікаційна робота (разом із відгуком та рецензією) реєструється на кафедрі.

Студент не має права вносити зміни у кваліфікаційну роботу після її реєстрації. Титульна сторінка представленої роботи містить підписи: студента, наукового керівника, наукового консультанта (за потреби).

Процедура захисту включає:

- доповідь студента про зміст роботи (10-12 хвилин);
- запитання до автора роботи;
- виступ рецензента або оголошення рецензії (у разі відсутності рецензента);
- відповіді студента на зауваження рецензента.

Доповідь повинна містити: обґрунтування актуальності теми, мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, методи, які були використані у ході дослідження, основні результати дослідження.

Захист кваліфікаційної роботи здійснюється з використанням необхідного ілюстративного матеріалу, презентацій тощо. Кількість примірників ілюстративного матеріалу повинна відповідати кількісному складу ЕК.

Під час захисту кваліфікаційної роботи студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження у відгуках та рецензіях, а також на запитання представників ЕК, які були поставлені у ході захисту.

При оцінюванні захисту кваліфікаційної роботи ЕК бере до уваги такі показники:

- якість кваліфікаційної роботи загалом (творчий характер, вміння автора аналізувати теоретичний матеріал, обґрунтованість сформульованих практичних рекомендацій);
- самостійність у розробці проблеми;
- якість оформлення кваліфікаційної роботи (науковий стиль викладу, грамотність, бібліографія);
- рівень виступу студента (чіткість у формулюванні актуальності, мети і завдань роботи, вміння зробити правильні висновки, культура мовлення);
- відгук керівника і оцінку роботи рецензентом.

Оцінка якості виконання і захисту студентами кваліфікаційної дипломної роботи здійснюється за 100-бальною шкалою, за системою ECTS:

Оцінка за шкалою, що використовується в КНЕУ	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90–100	відмінно	A
80–89	добре	B
70–79		C
66–69	задовільно	D
60–65		E
21–59	«незадовільно» з можливістю повторного захисту курсової роботи	FX
0–20	«незадовільно» з обов'язковим повторним виконанням курсової роботи	F

Критерії оцінювання кваліфікаційної дипломної роботи ЕК

<i>Бали</i>	<i>Критерії</i>
100- 80	Під час доповіді студент показав глибокі вичерпні знання, розуміння сутності і взаємозв'язку між досліджуваними процесами та явищами. Доповідь здійснена у вільній формі і логічно структурована. Ілюстративний матеріал до захисту відповідає установленим вимогам та чітко пов'язаний з доповіддю про основні наукові результати. Відповіді на запитання членів ЕК обґрунтовані й повні. Зовнішня рецензія та відгук наукового керівника є позитивними та свідчать про вагомі результати наукового дослідження.
80-45	Під час доповіді студент показав достатні знання та розуміння сутності досліджуваних процесів та явищ. Доповідь викладена вільно, але недостатньо логічно структурована. Ілюстративний матеріал до захисту в основному відповідає установленим вимогам, але лише частково був пов'язаний з доповіддю. Відповіді на запитання членів ЕК в цілому логічні, але недостатньо обґрунтовані. Зовнішня рецензія та відгук наукового керівника свідчать про незначні результати наукового дослідження та містять окремі зауваження.
45-5	Під час доповіді студент показав поверхневі знання щодо досліджуваних процесів та явищ. Доповідь було прочитано за текстом. Ілюстративний матеріал до захисту формальний, слабо пов'язаний з доповіддю. Відповіді на запитання членів ЕК неповні та необґрунтовані.
0	Під час доповіді студент показав відсутність розуміння сутності досліджуваних процесів та явищ. Доповідь було прочитано за текстом. Ілюстративний матеріал до захисту відсутній. Відповіді на запитання членів ЕК відсутні або незадовільні. Відсутні зовнішня рецензія та відгук наукового керівника.

Студенту, який не захищав кваліфікаційну роботу у визначений графіком термін з поважних, підтверджених документально причин, захист роботи може бути перенесений. Після розгляду заяви ректором і прийняття позитивного рішення готується проект наказу про захист кваліфікаційної роботи за індивідуальним графіком.

Студенти, не допущені до захисту кваліфікаційних робіт, як і ті, що отримали незадовільні оцінки, відраховуються з університету з отриманням академічної довідки і правом повторного захисту роботи (з наступного навчального року) протягом трьох років після відрахування з Маріупольського державного університету.

У випадках, коли захист роботи визнається незадовільним, Екзаменаційна комісія встановлює, чи може студент подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему.

Поновлення до складу студентів МДУ для повторного захисту кваліфікаційної роботи здійснюється відповідно до Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної Комісії у Маріупольському державному університеті, Положення про переведення, поновлення та вступ на паралельне навчання та цього Положення про кваліфікаційні роботи в Маріупольському державному університеті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Освітня програма підготовки магістра зі спеціальності 073 «Менеджмент», освітня програма «Управління фінансово-економічною безпекою» в Маріупольському державному університеті.
2. Положення про кваліфікаційні роботи в Маріупольському державному університеті.
3. Положення про організацію освітнього процесу в Маріупольському державному університеті.
4. Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної Комісії у Маріупольському державному університеті.

**РЕКОМЕНДОВАНА ТЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 073 МЕНЕДЖМЕНТ ЗА ОСВІТНЬОЮ
ПРОГРАМОЮ «УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ»**

1. Шляхи подолання загроз фінансово-економічній безпеці розвитку регіонів України (на прикладі Донецької області).
2. Економічна безпека України в енергетичній сфері.
3. Зовнішня заборгованість держави та її вплив на фінансову безпеку України.
4. Антикорупційна складова в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки держави.
5. Грошово-кредитна політика як чинник забезпечення економічної безпеки України.
6. Подолання загроз тінізації економіки як фактор забезпечення національної безпеки.
7. Економічна політика України як фактор забезпечення національної безпеки.
8. Фінансово-економічна безпека розвитку регіонів України.
9. Забезпечення економічної безпеки регіону (на прикладі Донецької області).
10. Фінансово-економічне забезпечення державного регулювання діяльності підприємств (машинобудівних або іншої галузі).
11. Економічна безпека України в умовах глобальної конкуренції.
12. Забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України в умовах нестабільності.
13. Удосконалення конкурентного розвитку підприємства (на прикладі підприємства).
14. Забезпечення безпеки міжнародних економічних зв'язків країни.
15. Податкові важелі державного регулювання економічної безпеки підприємств (на прикладі галузі або підприємства).
16. Організація інформаційної безпеки у податковій системі (на прикладі великих підприємств або малого та середнього бізнесу).
17. Управління фінансовою безпекою України.
18. Забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України в умовах нестабільності.
19. Сучасні економічні ризики в банківському секторі України.
20. Взаємодія системи економічної безпеки організації (малого підприємства, наукомісткого) з зовнішнім середовищем.
21. Загрози в демографічній сфері та їх вплив на економічну безпеку країни.
22. Фінансово-економічна безпека в системі управління господарською діяльністю підприємства (на прикладі підприємства).
23. Напрями забезпечення економічної безпеки підприємства в сучасних умовах господарювання.
24. Фінансові ризики як деструктивні чинники впливу на фінансову безпеку підприємства.
25. Формування ефективної системи управління економічною безпекою підприємства (організації).
26. Забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах антикризового управління.
27. Побудова системи фінансової безпеки підприємства на основі контролінгу.
28. Забезпечення економічної безпеки промислового підприємства в сучасних умовах господарювання (на прикладі промислового підприємства).
29. Забезпечення економічної безпеки в ході реструктуризації (реорганізації, реформації) підприємства.
30. Обґрунтування та розробка бізнес-плану інвестиційного проекту щодо залучення іноземних інвестицій (на прикладі).
31. Забезпечення фінансово-економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства.
32. Забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
33. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства (установи,

- організації).
34. Удосконалення системи управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві (в банку, фінансовій установі, організації).
  35. Удосконалення системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві (в банку, фінансовій установі, організації).
  36. Реорганізація системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві (в банку, фінансовій установі, організації).
  37. Удосконалення організації захисту комерційної таємниці підприємства (банку).
  38. Інформаційно-аналітичне забезпечення кадрової безпеки на підприємстві (в банку, фінансовій установі, організації).
  39. Удосконалення системи управління кадровою безпекою на підприємстві (в банку, фінансовій, банківській установі).
  40. Управління безпекою підприємницької діяльності (на прикладі суб'єкта підприємницької діяльності).
  41. Управління економічною безпекою підприємства (на прикладі суб'єкта господарювання).
  42. Організація управління фінансово-економічною безпекою як фактор удосконалення якості корпоративного управління.
  43. Забезпечення балансу інтересів учасників корпоративних відносин у системі економічної безпеки.
  44. Кадрова безпека в системі забезпечення економічної безпеки підприємства.
  45. Організація фінансово-економічної безпеки промислових підприємств.
  46. Вплив корпоративних конфліктів на фінансово-економічну безпеку підприємства.
  47. Вплив діяльності органів корпоративного управління на фінансово-економічну безпеку.
  48. Формування ефективної системи економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства.
  49. Шляхи забезпечення ефективності управління інтелектуальною безпекою підприємства.
  50. Удосконалення конкурентного розвитку підприємства в умовах забезпечення економічної безпеки (на прикладі підприємства).

Зразок заяви на затвердження теми кваліфікаційної роботи

Завідувачу кафедри менеджменту
Маріупольського державного університету

(наукова ступінь, вчене звання, ПІБ зав. кафедри)

студента спеціальності
073 Менеджмент
за освітньою програмою «Управління фінансово-
економічною безпекою»
економіко-правового факультету
денної/заочної форми навчання

(ПІБ студента)

заява.

Прошу затвердити мені таку тему кваліфікаційної роботи:

«_____» та призначити науковим керівником д.е.н., професора (к.е.н., доцента) _____.

(ПІБ керівника)

«___» _____ 20__ р.

Підпис

Віза наукового керівника

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ**

До захисту допустити:

Зав. кафедри _____
«___» _____ 20__ р.

Кваліфікаційна робота
за освітнім ступенем «Магістр» на тему:
**«Проблеми розробки стратегічного плану фінансово-економічної
безпеки підприємства (на прикладі ПРАТ «ММК ім. Ілліча»)»**

Студентки економіко-правового факультету
спеціальності «Менеджмент»
освітня програма «Управління фінансово-
економічною безпекою»
освітнього ступеня «Магістр»
Ковальчук Ірини Олександрівни
Науковий керівник:
Петров Павло Іванович
доктор економічних наук, професор
кафедри менеджменту
Рецензент:
Сидорова Марія Вікторівна, провідний
економіст планово-економічного відділу
ПАТ «ММК ім. Ілліча»

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
«___» _____ 201__ р.

Маріуполь – 201__

**МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ**

Освітній ступінь «Магістр»

Шифр та назва спеціальності 073 Менеджмент за освітньою програмою «Управління фінансово-економічною безпекою»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____,
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (ППІ завідувача кафедри)

« _____ » _____ 201__ р.

ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____

керівник роботи _____,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом Маріупольського державного університету від « _____ »
20__ року № _____

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи (мета, об'єкт, предмет) _____

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Наприклад:

Розділ 1. _____

Розділ 2. _____

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

6. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка

Студент _____
(підпис)   (прізвище та ініціали)

Науковий керівник роботи _____
(підпис)   (прізвище та ініціали)

Тема: «Проблеми розробки стратегічного плану фінансово-економічної безпеки підприємства (на прикладі ПРАТ «ММК ім. Ілліча»)»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	5
1.1. Сутність та необхідність стратегічного планування фінансово-економічної безпеки в системі управління підприємством.....	5
1.2. Принципи та етапи стратегічного планування фінансово-економічної безпеки.....	13
1.3. Методичні підходи до розроблення стратегічного плану.....	24
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВНУТРІШНЬОГО ТА ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «ММК ІМ. ІЛЛІЧА»).....	37
2.1. Організаційно-економічний аналіз господарської діяльності ПРАТ «ММК ім. Ілліча».....	37
2.2. Оцінка сильних та слабких сторін внутрішньої фінансової політики ПРАТ «ММК ім. Ілліча»	48
2.3. Вплив загроз зовнішнього середовища на фінансове становище ПРАТ «ММК ім. Ілліча».....	57
Висновки до розділу 2.....	68
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	70
3.1. Шляхи удосконалення стратегічного планування фінансово-економічної безпеки на підприємствах України.....	70
3.2. Обґрунтування портфелю стратегій підприємства ПРАТ «ММК ім. Ілліча».....	79
3.3. Розробка стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки ПРАТ «ММК ім. Ілліча».....	89
Висновки до розділу 3.....	100
ВИСНОВКИ.....	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	104
ДОДАТКИ.....	109

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ВІДГУК
керівника на кваліфікаційну роботу**

студента _____

Тема кваліфікаційної роботи _____

Науковий керівник _____

Актуальність теми _____

Об'єкт дослідження _____

Характеристика теоретичного рівня, наявності самостійних розробок та практичної значимості роботи _____

Зауваження та недоліки _____

Загальний висновок керівника _____
_____
_____
_____
_____
_____

Науковий керівник _____ «____» _____ 201_ р.

Кваліфікаційна робота переглянута.

Студент _____ допускається до захисту кваліфікаційної роботи в
Екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____

_____
ПБ

_____
підпис

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Студента ОС «Магістр»

_____ (ПІБ)
На тему _____

Актуальність теми _____

Самостійність розробки і пропозиції автора _____

Практична значимість роботи _____

Зауваження та недоліки _____

Загальний висновок _____

Рецензент _____
(ПІБ науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи.)
_____
_____

Підпис _____

«___» _____ р.

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ДЖЕРЕЛ

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Один чи більше авторів без редактора	<ol style="list-style-type: none"> 1. Федорова Л.Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті – 1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с. 2. Пичугина Т.С., Баранов П.Ю., Пичугин С.А. Модель возведения комплекса объектов (расчет эффективности капитальных вложений). Харьков, 1985. 136 с. 3. Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом : навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ, 2005. 308 с. 4. Лусь В.І., Киркач Т.Є., Мандріченко О.Є., Радченко А.О. Практикум з нарисної геометрії: навч. посібник. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2014. 118 с. 5. Скидан О. В., Ковальчук О. Д., Янчевський В. Л. Підприємництво у сільській місцевості : довідник. Житомир, 2013. 321 с. 6. Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с. 7. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А. Київ : Укragропромпродуктивність, 2006. 106 с. 8. Основи марикультури / Грициняк І. І. та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с. 9. Zhovinsky E.Ya., Kryuchenko N.O., Paparyha P.S. Geochemistry of Environmental Objects of the Carpathian Biosphere Reserve. Kyiv, 2013. 100p.
Один чи більше авторів із редактором	<ol style="list-style-type: none"> 1. Воробей П.А. Кримінальна відповідальність за незаконну торговельну діяльність: монографія / за ред. В.К. Матвійчука. Київ: Укр. академія внутр. справ, 1996. 116 с. 2. Доклінічні дослідження ветеринарних лікарських засобів / за ред. І. Я. Коцюмбаса. Львів : Тріада плюс, 2006. 360 с. 3. Закон України «Про Національну поліцію»: наук.-практ. коментар / О.І. Безпалова, К.Ю. Мельник, О.О. Юхно та ін.; за заг. ред. В.В. Сокурєнка; передм. В.В. Сокурєнка. Харків, 2016. 408 с. 4. Методи підвищення природної рибопродуктивності ставів / Андрющенко А. І. та ін. ; за ред. М. В. Гринжєвського. Київ, 1998. 124 с.
Без автора (збірники, матеріали конференцій, книги за редакцією, укладачі, упорядники)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Україна в цифрах. 2007: стат. зб. / Держ. комітет статистики України. Київ, 2008. С. 185–191. 2. Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012. 464 с. 3. Правова основа діяльності органів державної влади: зб. нормат. актів / упоряд. П.М. Любченко. Харків: ФІНН, 2010. 303 с. 4. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А.А. Руднік. Київ, 2003. 370 с. 5. Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. / Житомир. нац. агроєкол. ун-т. Житомир : Полісся, 2015. 648 с. 6. Electrodes of conductive metallic oxides / J.M. Honig et al. Amsterdam: Elsevier, 1980. 260 p. 7. Ресурсосбережение и энергоэффективность инженерной инфраструктуры урбанизированных территорий и промышленных предприятий: материалы II Международной научно-технической интернет-конференции (2–27 февраля 2016 г., Харьков). Харьков, 2016.

	150 с.
Багатотомне видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології: вибрані твори. Київ: Рад. школа, 1983. Т. 1. 480 с. 2. Юридична енциклопедія: в 6 т. / за ред. Ю.С. Шемшученка. Київ: «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1999. Т. 2. 784 с. 3. Франко І. Твори: у 50 т. Т. 45. Київ, 1986. 480 с. 4. Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть : у 4 т. / гол. ред. В. В. Моргун. Київ : Логос, 2001. Т. 2. 636 с. 5. Енциклопедія історії України: у 10 т. / ред. рада: В.М. Литвин (гол.) та ін.; Ін-т історії України НАН України. Київ: Наук. думка, 2005. Т. 9. С. 36–37.
Частина видання Розділ книги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наумов М.С. Напрями впливу інтелектуалізації економіки на розвиток ринкових відносин в Україні. <i>Трансформаційні процеси в суспільстві в умовах інформаційної економіки</i>: монографія / В.П. Решетило, М.С. Наумов, Ю.В. Федотова. Харків, 2014. С. 213–241. 2. Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. <i>Основи аграрного підприємництва</i> / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.
Частина видання Стаття в журналі, газеті	<ol style="list-style-type: none"> 1. Яцків Я.С., Радченко А.І. Про ефективність видання наукових журналів в Україні. <i>Вісник НАН України</i>. 2012. № 6. С. 62–67. 2. Мозоль А.П. Злочинність мігрантів (кримінологічна характеристика). <i>Вісник Університету внутрішніх справ</i>. Серія «Право». 1999. Вип. 7. Ч. 2. С. 112–119. 3. Аврамцев О. Хронограф: події в історії. <i>Слобідський край</i>. 2015. 27 січня. С. 8.
Частина видання Тези доповідей у матеріалах конференцій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Скальський В.Р. Становлення методу акустичної емісії в установах Західного наукового центру. <i>Теорія і практика раціонального проектування, виготовлення і експлуатації машинобудівельних конструкцій</i>: праці 2 міжнар. наук.-техн. конф. (Львів, 11–13 листопада 2010 р.). Львів, 2010. С. 9–10. 2. Борисова В.І. Зміст заповіту. <i>Проблеми цивільного права та процесу</i>: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. О.А. Пушкіна (Харків, 27 травня 2016 р.). Харків: ХНУВС, 2016. С. 20–24. 3. Скидан О. В., Судак Г. В. Розвиток сільськогосподарського підприємництва на кооперативних засадах. <i>Кооперативні читання: 2013 рік</i> : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 4–6 квіт. 2013 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2013. С. 87–91.
Електронні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України. Київ, 2007. URL: http://www.nas.gov.ua/publications (дата звернення: 19.03.2014). 2. Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11.2017). 3. Вільчик Т.Б. Відповідальність адвоката перед клієнтом: напрями гармонізації законодавства України до європейських стандартів. Форум права. 2016. № 1. С. 30–36. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2016_1_7.pdf (дата звернення: 20.09.2016). 4. Харківський національний університет внутрішніх справ // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Харківський_національний_університет_внутрішніх_справ (дата звернення 15.09.2016). 5. Axak N. Development of multi-agent system of neural network diagnostics and

	<p>remote monitoring of patient. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. 2016. Vol. 4, № 9(82). P. 4–11. DOI: 10.15587/17294061.2016.75690.</p> <p>6. Кожухівський А.Д. Імітаційне моделювання систем масового обслуговування [Електронний ресурс]: практикум / Черкас. держ. технол. унт. Електрон. текст, дані. Черкаси, 2009. 1 електрон. опт. диск (CD-R).</p> <p>7. Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18 (дата звернення: 02.11.2017).</p> <p>8. Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. Ефективна економіка. 2013. № 10. URL: http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-konomika&s=ua&z=2525 (дата звернення: 12.10.2017).</p> <p>9. Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? Екологія життя: веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2017).</p>
Дисертації та автореферати (може бути не вказане місце захисту та повна назва спеціальності)	<p>1. Черевко П.П. Створення юридичних осіб приватного права: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2008. 225 с.</p> <p>2. Савченко Л.А. Особисті права та обов'язки батьків і дітей за сімейним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 1997. 27 с.</p> <p>3. Дутко А.О. Юридичні конструкції та їх використання в законотворчій практиці України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень»; Львівський держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2010. 20 с.</p>
Закони та інші нормативні документи	<p>1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.</p> <p>2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580VIII / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19 (дата звернення: 26.08.2016).</p> <p>3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 / Президент України. Офіційний вісник Президента України. 2015. № 2. С. 14. Ст. 154.</p> <p>4. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. // База даних «Законодавство України». URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 26.08.2016).</p> <p>5. Гражданский кодекс Республики Беларусь. Минск: Национальный центр правовой информации республики Беларусь, 1999. 442 с.</p>
Архівні документи	<p>1. Науковий архів Інституту історії України НАН України. Ф. 2. Оп. 3. Спр. 170. № 1. Арк. 5.</p> <p>2. Приветственный адрес в честь 50-летия творческой и научнопедагогической работы А.Н. Бекетова от ректора ХИИКСа. Музейный комплекс Харьков. нац. ун-та гор. хоз-ва им. А.Н. Бекетова. Осн. Ф. 125. Вх. инв. № 225.</p> <p>3. Заява приват-доцента по кафедрі філософії Київського університету П. Светлова від 23.10.1919 про необхідність читання курсу гносеології. Державний архів м. Києва. Ф. 16. Оп. 469. Спр. 381. 13 арк.</p>

<p>Стандарти, патенти, препринти, каталоги</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ, 2016. 16 с. ГОСТ Р 517721-2001. 2. Аппаратура радиоэлектронная бытовая. Входные и выходные параметры и типы соединений. Технические требования. М., 2001. 27 с. 3. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 С09К11/00, G 01T1/28, G 21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. 4. Панасюк М.І., Скорбун А.Д., Сплошной Б.М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль: Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. 7 с. (Препринт. НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС; 06-1). 5. Національна академія наук України. Анотований каталог книжкових видань 2008 року. Київ: Академперіодика, 2009. 444 с.
--	---

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ
РОБІТ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 073 «МЕНЕДЖМЕНТ» ЗА ОСВІТНЬОЮ
ПРОГРАМОЮ «УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ»
ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МАГІСТР»
УСІХ ФОРМ НАВЧАННЯ**

Розробники:

Омельченко В.Я., Семкова Л.В.

Виготовлення оригінал-макету

Підписано до друку р. Формат 60x84 1/8

Друк-Rizo. Гарнітура Times New Roman-12

Обсяг – 2,27 др. арк. Наклад _____ прим.

Замовлення №

Маріупольський державний університет

Видавничо-поліграфічний центр

Адреса університету і видавництва:

м. Маріуполь, пр. Будівельників, 129-а